Melano.hu
A Közép-európaiak magazinja
Published on *Melano.hu* (https://www.melano.hu)

Ryijy: szőnyeg és műalkotás

Létrehozás: 07/28/2013 - 19:25
Szerző: Melano
[1]
Már több mint egy hónapja látogatható a Néprajzi Múzeumban az a lebilincselő szőnyeg-kiállítás, mely egyenesen Finnországból érkezett a kicsit magyarul is beszélő Tuomas Sopanen jóvoltából.
Kapcsolódó cikkek:
A finneknél a szaunában kezdődik a karácsony [2]
Páratlan kiállítás nyílik hamarosan a Néprajzi Múzeumban [3]

A tárlat már csak azért is különleges, mert jelenleg még a finneknél sincs kiállítva ekkora gyűjtemény. Kíváncsi arra hogyan lett a viking használati tárgyból finn népi kincs? Akkor olvasson tovább!

Vikingek nyomdokain
A ryijy nagy múltú, különleges finn szőnyeg. Az elsőket vikingek készítették, akik a nyitott hajókon a sós víztől megkeményedett állati bőrök helyett nedvesen is meleg, csomózott gyapjútakarókba burkolóztak. A ryijyk a hajókból, csónakokból kerültek az ágyakba és a partvidékek után a szárazföld belsejében is elterjedtek. A középkor óta takaróként, szőnyegként, az esküvői szertartások rituális kellékeként használt ryijy a finnek számára nemcsak a melegséget, hanem a kézügyességet, a szépérzéket, a fantázia szabadságát és az élő hagyományt egyaránt jelképezi. A Néprajzi Múzeum impozáns tárlata 106 egyedi, lenyűgöző formavilágú és színharmóniájú, kiemelkedő művészi értéket képviselő finn szőnyeget mutat be Tuomas Sopanen magángyűjteményéből.

„A ryijyt főleg a nagypapám és nagymamám szobái falán láttam dekorációként, de édesanyámnak is voltak ilyen szőnyegei. Egyes darabok kézzel készültek és többségük csíkos volt és színes, viszont akadt olyan, amin egy kép volt látható. Az egyik ilyen például amire emlékszem egy jávorszarvast ábrázolt. Azt hiszem azóta valamennyit veszítettek népszerűségükből, ugyanis mióta a szüleim új házba költöztek, nincsenek a falakon már ilyen szőnyegek” – jegyezte meg az Egyesült Államokban élő finn színésznő, Anna Easteden.

300 éves történelem
A kiállítás a ryijy történetének több mint 300 esztendős múltját mutatja be. A különleges tárgytípus végig kalauzolja a látogatót a finn történelem különböző stíluskorszakain, bemutatja készítésének sajátos technikáját, feltárja esztétikai szépségeit, és szemlélteti azt a folyamatot, amelynek során a népművészet egykori használati tárgya a finn design egyik különleges, meghatározó példája lett. A legszebb és legeredetibb finn népi ryijyk az 1780--1820 közötti időszakban készültek. 1918-ban, egy évvel azután, hogy Finnország kivívta függetlenségét, Ivar Hörhammer műkereskedő, a gyűjtők egyike, nagy kiállítást szervezett Helsinkiben a népi ryijykről. A nagyközönség ekkor értette meg, hogy a finn ryijyk nemzeti kincsként milyen jelentős kulturális-történeti értéket képviselnek. U. T. Sirelius könyve, amely angolul 1926-ban jelent meg (Finnország ryijy szőnyegei) talán még fontosabb volt.

A könyv nyomán óriási érdeklődés támadt a ryijyk iránt és a Finn Kézművesek Barátai a régi népi ryijyk modelljei alapján újakat kezdtek piacra dobni, sőt árusítottak olyan készleteket is, amelyek minden szükséges kelléket tartalmaztak egy ryijy házilagos elkészítéséhez. Akadtak olyanok is -- közöttük Arttu Brummer belsőépítész és tanár --, akik azt hangsúlyozták, hogy új, a kor ízlésének megfelelő változatokra van szükség. A ryijy-technikával ezután más tárgyakat is készítettek: díszpárnák, kávés kannát melegen tartó takarók, hintaszékre való ryijyk, szőnyegek, falvédők is készültek. Sokan szerették a régi népi ryijyk másolatait, de ezek az új modellek is népszerűek voltak. Egy részüket textilművészek, más részüket -- sokszor a legnépszerűbbeket -- laikus formatervezők tervezték.

Használati tárgyakból művészeti alkotások

A finn ryijy elkerülte az egyszerű másolás csapdáját és még ma is fejlődik, követi az aktuális irányokat. A legújabb ryijyk viszonylag kicsik és különféle innovációk jellemzik őket. A csomófonalak hosszát olykor úgy alakítják, hogy dombormű hatását keltse, vagy különböző hosszúságúra vágják őket. Lehetnek hosszúak és keskenyek, de akár kör alakúak is. A gyapjú mellett megjelenik sok más anyag is: a len és selyem, rozsdás fém, kövek, könnyű rostok, üveggyöngyök, művirágok. Ezek a ryijyk gyakran textilművészeti alkotások, amelyeken az alkotó érzéseit, gondolatait fejezik ki. Technika, stílus, színek, funkció, esztétikum: ezek együtt mind a lefordíthatatlan szó: a ryijy. A Néprajzi Múzeum kiállításán egy kivételes ember, Tuomas Sopanen folyamatosan gyarapodó, jelenleg 352 ryijyt tartalmazó gyűjteményének válogatott darabjai láthatóak. A neves magángyűjtő évtizedek óta gyűjti a finn ryijyt az ország minden területéről és minden korszakból.

Célja, hogy példákon és különböző típusokon keresztül bemutassa a finn nők 18. századtól napjainkig tartó rendkívüli találékonyságát és szép iránti érzékét, a finn ryijyk fejlődését, ahogyan népművészeti tárgyból nemzetközileg elismert textilművészeti alkotássá vált. A gyűjtő szerint a tárlatnak talán az lenne a legnagyobb eredménye, ha az emberekben felébresztené az igényt, hogy saját otthonukba is készítsenek egyet ezekből az otthonos és finom textíliákból.

A kiállítás 2014. január 5-ig látogatható.

Tags:
Néprajzi Múzeum [4]
Kultúra:
Kiállítás [5]

Forrás webcím: https://www.melano.hu/ryijy_szonyeg_es_mualkotas

Hivatkozások
[1] https://www.melano.hu/sites/default/files/articles/kerek_eszter_foto.preview.jpg
[2] https://www.melano.hu/a_finneknel_a_szaunaban_kezdodik_a_karacsony
[3] https://www.melano.hu/paratlan_kiallitas_nyilik_hamarosan_a_neprajzi_muzeumban
[4] https://www.melano.hu/tags/neprajzi_muzeum
[5] https://www.melano.hu/kultura/kiallitas